

EN RAPPORT FRÅN ENHETEN FÖR INTERNATIONELLA FRÅGOR

Kampen i Iran: Kvinna, liv, frihet – och fackföreningar

Mats Erikson

Landsorganisationen i Sverige

© Landsorganisationen i Sverige 2023

Omslagsfoto: Nk Ni

Grafisk form: LO

Produktion och tryck: Bantorget Grafiska AB, Stockholm 2023

ISBN 978-91-566-3596-0

LO 23.02 500

Innehåll

Förord	5
1. Hundra år av demokratikamp	7
2. Iran och omvärlden	9
3. Könsapartheid	11
4. Fackligt motstånd	12
5. Kränkningar av fackliga rättigheter	14
6. Facklig solidaritet med Iran	17
7. Saied Tagavi kämpar för Irans fria fackföreningar	19

Förord

NÄR MASHA AMINI hösten 2022 besökte Irans huvudstad Teheran greps hon av den så kallade sedlighetspolisen. De tyckte inte att hennes slöja täckte håret tillräckligt. Några dagar senare var hon död. LO står givetvis tillsammans med alla de som sörjer henne. Och vi tvekar inte att peka ut de skyldiga till hennes död – regimen i Iran.

För att visa sitt ursinne reste sig Irans kvinnor under parollen ”Kvinna, liv, frihet”. Sedan dess har de protesterat mot den islamiska diktatur som har tryckt ner dem i årtionden. Arbetare, studenter och lärare har anslutit sig och visar sin solidaritet genom manifestationer och strejker. Många har fängslats och flera av avrättats. Men folkets protester fortsätter.

Med i kampen för demokrati finns också Irans fria fackföreningar. Systemet i Iran har gjort det både svårt och farligt att arbeta fackligt utanför de statsstyrda islamiska arbetarorganisationer som regimen har bildat. Trots det finns i dag oberoende, riktiga, fackliga organisationer i Iran; facken för bussförare, för sockerrörsarbetare, för lärare och för arbetare inom och olje-, gas och petrokemisk industri. De möts dock av brutalt våld. Inte sällan får fackligt aktiva plikta med livet. För närvarande sitter över 50 fackliga ledare i fängelse. Siffran är troligen högre eftersom många fängslas utan att det kommer till internationell kännedom. Vi vet att tre fackliga ledare dött under oklara omständigheter i fängelse sedan 2014 och vi har inga skäl att tro att de dog en naturlig död.

LO och LO-förbunden har genom åren gjort vad vi kunnat för att stödja våra fackliga kamrater i Iran, och vårt stöd fortsätter givetvis. I den här skriften kan du läsa mer om det arbetet.

Det kan kännas hopplöst att ställas inför ett förtryck som det i Iran. Men i fackföreningsrörelsen vet vi att solidaritet ger resultat, även om kampen ibland är lång och svår. För det finns inget som förtryckare fruktar mer än internationell solidaritet. Därför ger vi aldrig upp vårt solidaritetsarbete för ett fritt Iran där alla, såväl kvinnor som män, får sina mänskliga rättigheter respekterade.

Susanna Gideonsson

LOs ordförande

Över hela Iran reser sig nu kvinnor mot förtrycket.

Foto: Artin Bakhan

1. Hundra år av demokratikamp

IRAN UPPLEVDE TVÅ REVOLUTIONER under 1900-talet; den så kallade konstitutionella revolutionen 1906–1907 och den islamiska revolutionen 1979.

Den första revolutionen ledde bland annat till Mellanösterns första demokratiska konstitution. 1921 grep dock militären makten i en statskupp och dess ledare utropade sig till shah, "härskare". Under andra världskriget invaderades Iran av de allierade, USA och Storbritannien, och shahen tvingades bort från makten. Efter kriget bildades en folkvald regering. När den nya regeringen försökte nationalisera landets oljetillgångar ledde det dock till en USA-stödd militärkupp som återinsatte shahen. Många fackliga och politiska aktivister flydde landet eller fängslades. Det muslimska prästerskapet, mullorna, stödde statskuppen och gav sitt stöd till shahen.

Under de kommande årtiondena utvecklades den iranska Industrin och många länder började investera i Landet. Arbetarna började organisera sig. Kraven på politiska reformer ökade och oppositionen växte. Även prästerskapet började kritisera shahen. 1979 ledde protesterna till 1900-talets andra iranska revolution. När regimen föll samman tog mullorna makten under ledning av Ayatollah Khomeini och inledde en brutal förföljelse av alla oliktankande, ett förtryck som har pågått sedan dess.

Omvärlden har i flera år försökt förhindra Iran att utveckla kärnvapen. Foto: Jack Mikrut

2. Iran och omvärlden

2015 SLÖTS ETT KÄRNERGIAVTAL mellan Iran, Ryssland, Kina, Frankrike, Tyskland, Storbritannien och USA. Avtalets syfte var att Iran skulle avstå från att utveckla kärnvapen. I utbyte hävdades flera internationella sanktioner vilket ledde till ökad handel. När Donald Trump blev president drog sig USA ur kärnenergiavtalet och återinförde 2018 hårda ekonomiska sanktioner mot Iran. De som drabbades hårdast var Irans arbetare, arbetslösheten steg liksom inflationen. Efter att Joe Biden blivit president inleddes förhandlingar om att återställa kärnenergiavtalet men de är just nu uppskjutna. Med anledning av mordet på Mahsa Amini och regimens brutalitet mot de protester som följt har EU infört sanktioner mot ett stort antal personer, organisationer och företag i Iran.

Iran har historiskt varit en av Sveriges viktigaste exportmarknader utanför Europa och många svenska företag har en lång tradition i landet. Exporten till Iran har bland annat bestått av maskiner, transportmedel och telekommunikation. Sedan de amerikanska sanktionerna återinfördes 2018 har svensk handel med Iran i stort sett upphört.¹

LO har länge krävt att de som har officiella kontakter med Iran måste ta upp frågan om fackliga och andra mänskliga rättigheter. Det har skett alltför sällan. När s-regeringen ledde en svensk handelsdelegation till Iran 2017 togs dock frågan upp. Bland annat överlämnades lista med fängslade fackliga ledare, varav flera sedan frigavs.²

1 <https://www.svd.se/a/nao0eo/tvarnit-for-svensk-iranexport>

2 <https://www.expressen.se/nyheter/lofven-om-iranresan-det-ar-bra-att-aka-hit/>

Tvånget att bära slöja är den tydligaste symbolen för kvinnoförtrycket i Iran. Foto: Andri Onet

3. Könsapartheid

IRAN ÄR SEDAN 1979 en religiös diktatur. Kandidater i valen måste godkännas av det religiösa Vaktarrådet. All opposition tystas med fängelse, tortyr, spöstraff eller avrättning. Homosexuella handlingar är belagda med dödsstraff.

Kvinnor hålls nere av ett system som i praktiken innebär ett slags könsapartheid. Den främsta symbolen för kvinnoförtrycket är tvånget att bära slöja. Men kvinnor diskrimineras på i stort sett alla områden. En kvinna måste ha en manlig förmyndares godkännande för äktenskap oavsett ålder. Hon kan inte få ett pass eller resa utanför landet utan skriftligt tillstånd från sin man. I rättstvister väger en kvinnas ord endast hälften så tungt som en mans. Kvinnor som inte anses vara anständigt klädda riskerar att gripas av landets sedlighetspolis. Abort är olagligt.

4. Fackligt motstånd

IRAN ÄR SEDAN 50 ÅR tillbaka medlem av ILO, Internationell Labour Organisation. Medlemsstaterna i ILO ska bland annat ratificera och respektera organisationen kärnkonventioner mot tvångsarbete, barnarbete, diskriminering i anställning och yrkesval, för organisationsrätt och rätten att förhandla om kollektivavtal. Iran har vägrat att ratificera konventionerna om rätten att bilda obundna fackliga organisationer och rätten att förhandla om kollektivavtal.

Till stöd för protesterna efter mordet på Masha Amini pågår en rad arbetarprotester och strejker i Iran³ och Irans fackföreningsrörelse har trots förtrycket en lång historia. Redan 1905 bildade Teherans tryckeriarbetare landets första fackliga organisation och fackföreningsrörelsen växte sakta men säkert under de årtionden som följde. Under inledningen av den iranska revolutionen 1979 fanns stora förhoppningar om en demokratisk utveckling och fackföreningar bildades på arbetsplatser över hela landet. Hoppet kvästes snart av den nya islamiska regimen. Fackliga och politiska organisationer attackerades. Oberoende fackföreningar förklarades olagliga och deras ledare fängslades.

Det finns i dag trots förtrycket ett antal oberoende fackliga organisationer i Iran. Tre av dem har nära kontakter med svensk fackföreningsrörelse:

Bussförarfacket Syndika Vahed

Syndika Vahed bildades 1958 och var verksamma fram till 1982 då de tvingades upphöra med sin verksamhet. De lyckades återuppta verksamheten i början av 2000-talet och är i dag framför allt verksamma i Teheran och dess förorter. År 2017 blev Syndika Vahed medlem i ITF, International Transport Federation, där också svenska Transportarbetareförbundet är med. Organisationens mest kända ledare är Mansour Osanlou, Reza Shahabi, Davood Razavi och Hassan Saidi. De tre sist-

3 <https://truthout.org/articles/iranian-labor-unions-have-led-unprecedented-solidarity-strikes-amid-the-uprising/>

nämnda sitter i dag i fängelse, anklagade för "konspiration mot landets säkerhet och "samarbete med utländska spioner". Mansour Osanlou har tvingats fly landet och är nu verksam i USA.

Läraryacket KSMI/CCITTA

KSMI/CCITTA var aktiva redan på shahens tid och är den bäst organiserade fackliga organisationen i Iran i dag, med regional representation i hela landet. CCITTA är medlem i EI, Education International, där också de svenska läraryacket är med. Flera av organisationens ledare och aktiva har dömts till fängelse, bland andra Esmail Abdi, Rasoul Bodaghi och Mohammad Habibi.

Sockerrörsarbetarnas fackliga organisation Haft Tapeh

Haft Tapeh grundades 1974 i Khuzestanprovinsen och var aktiva under den första perioden efter den islamiska revolutionen. I början av 80-talet utsattes de liksom andra oberoende fackliga organisationer för ett ökande förtryck och de tvingades upphöra med sin verksamhet. 2008 samlades över 1 000 sockerrörsarbetare till ett möte där de officiellt återstartade sin fackliga organisation. Under de senaste åren har medlemmar i Haft Tapeh återkommande trakasserats på sina arbetsplatser. Flera av Haft Tapehs ledare har dömts till fängelse, däribland Esmail Bakhshi och Ali Nejati.

5. Kränkningar av fackliga rättigheter

Irans fria fackföreningar tar kampen för mänskliga rättigheter i arbetslivet.

Foto: TT

I GLOBAL RIGHTS INDEX 2022⁴ listar Världsfacket ITUC flera aktuella exempel på kränkningar av fackliga rättigheter i Iran:

- Den 22 juni 2022 avskedades 700 arbetare för att ha deltagit i en omfattande strejk där 20 000 olje- och petrokemiska arbetare i elva provinser lade ner arbetet. De strejkade bland annat för högre löner, ökad ledighet och bättre arbetsmiljö.
- Den 11 mars 2022 arresterades Haleh Safarzadeh och Alireza Saghafi, medlemmar i Center for Workers' Rights, tillsammans med 17 andra aktivister under ett möte på Saghafis arbetsplats. De fängslades i Kachuei-fängelset i Karaj och hålls fortfarande internerade.
- Den 13 september 2021 dömdes Haft Tapehs försvarsadvokat Farzaneh Zilabi av en revolutionsdomstol till ett års fängelse för "propagandaverksamhet mot staten". Förutom fängelsestraffet fick Zilabi två års förbud att lämna landet och sex månaders yrkesförbud.
- Den 11 januari 2021 förlängdes fängelsestraffet för Esmail Abdi, lärarfacket KSMI, med ytterligare tio år. Han dömdes 2006 för bland annat "spridning av propaganda mot systemet". Det långa fängelsestraffet och kontinuerlig misshandel har allvarligt påverkat hans hälsa.

Gula fackföreningar

Den iranska regimen har genom egna så kallade arbetarorganisationer byggt ett system för att kontrollera arbetarna och hålla riktiga fackföreningar borta. I praktiken handlar det om gula fackföreningar, dvs fackföreningar styrda av makthavarna och arbetsgivarna. Medlemmar rekryteras bland annat genom matransoner och gratis resor till heliga islamiska platser. Några av dessa "fackföreningar" har försökt att bli medlemmar i ITUC, den världsorganisation för fria fackföreningar där bland andra LO, TCO och Saco är medlemmar. ITUC har sagt nej till medlemskap, en linje som svensk fackföreningsrörelse självklart stödjer. Bland dessa regimstyrda organisationer finns Workers House (Khane Kargar), Workers Islamic Council (Shorahay Islami Kar), Workers Interest Council (Anjomanhay Senfi Kar) och Congregation for Workers Representatives (Majmae Omomi Namayandegane Khargaran).

4 <https://www.globalrightsindex.org/en/2022/countries/irn>

En lång rad fackliga manifestationer har genomförts till stöd för kampen mot förtrycket i Iran.

Foto: Oscar Ernerot

6. Facklig solidaritet med Iran

LO OCH LO-FÖRBUNDEN har genomfört flera manifestationer till stöd för fackföreningarna i Iran och den feministiska revolution som pågår. I oktober 2022 skickade LO, TCO och Saco också ett gemensamt brev till Irans ambassadör där de fördömer regimens våld mot protesterna och kräver omedelbar frigivning av fängslade fackliga aktivister och andra oppositionella.⁵

När världsfacket ITUC höll sin kongress i Australien i november antogs ett solidaritetsuttalande till stöd för de folkliga protesterna i Iran.⁶ Världsfacket kräver bland annat:

- Att fängslade fackligt aktiva och alla andra som frihetsberövats i strid med internationell rätt omedelbart friges.
- Att den iranska regimens förtryck av flickor och kvinnor upphör.
- Att alla iranier garanteras yttrandefrihet, organisationsfrihet, personlig säkerhet och rätten att få bestämma över sin kropp.
- Att Iran ratificerar samtliga ILOs konventioner om mänskliga rättigheter i arbetslivet och fullt ut respekterar FNs deklaration om de mänskliga rättigheterna.

⁵ <https://arbetet.se/2022/10/18/lo-tco-och-saco-stoder-protesterna-iran-mahsa-amini/>

⁶ https://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/5co_e_5_b_ii_-_emergency_resolutions_-_iran.pdf

Saied Tagavi är aktiv i Transportarbetarförbundet och har arbetat för ett demokratiskt Iran sedan 60-talet.

Foto: Saied Tagavi privat

7. Saied Tagavi kämpar för Irans fria fackföreningar

SAIED TAGAVI ÄR FÖDD OCH UPPVÄXT i Teheran och deltog redan som ung på 60-talet i protesterna mot shahens diktatur. 1965 kom han till Sverige. Han valde att stanna och bestämde sig för att studera till samhällsvetare med inriktning på arbetsmarknad. Sedan dess har Saied arbetat fackligt och politiskt för ett fritt Iran, bland annat som medgrundare till Facklig Plattform Iran där flera LO-förbund deltar.⁷

På 70-talet arbetade Saied bland annat som journalist på Sveriges Radio. I den rollen besökte han 1978 Paris och intervjuade mannen som ett år senare skulle ta makten i Iran, Ayatollah Khomeini. Khomeini befann sig då i exil i Frankrike.

– Det Khomeini sade lät fint och demokratiskt och många, även inom vänstern, trodde på honom. Men det var bara tomma ord och dimridåer, säger Saied.

1980, året efter revolutionen, besökte Saied Iran igen.

– Det Iran jag mötte då var något helt annat än det som Khomeini pratat om före sitt maktövertagande. Allt jag såg var barbari, avrättningar och förtryck.

Tillsammans med SR-journalisten Ingvar Lundin bevakade Saied bland annat studenternas protester mot regimen. När de intervjuade studenter i Ahwaz, i provinsen Khozistan greps de av Basij, regimen paramilitära styrka, och fördes bort.

– De beslagtogs våra inspelningar. Vi visste inte vad som skulle ske med oss och kände oss givetvis hotade. De hade mördat människor tidigare. Men plötsligt fick de order uppifrån om att återvända till universitetet, så de lät oss gå och åkte dit. På universitetet genomförde de sedan en massaker på protesterande studenter.

Tillbaka i Sverige arbetade Saied Tagavi bland annat som flyktingsamordnare och hjälpte såväl iranier som andra flyktingar att etablera sig i sitt nya hemland. Han var också projektledare för ett förebyggande ar-

⁷ <https://www.transport.se/paaverka/paverka-internationellt/facklig-plattform-iran>

bete mot missbruk och kriminalitet. När han uppnått pensionsåldern började han att köra taxi. Han organiserade sig i Transportarbetarförbundet där han nu sedan länge är fackligt aktiv.

2014 var Saied med och startade Facklig Plattform Iran, där Transport och flera LO-förbund deltar. Syftet är att på olika sätt belysa den svåra situationen för fackliga organisationer i Iran, öka det fackliga intresset kring Iran samt utveckla det fackliga samarbetet för stöd till Irans fria och oberoende fackliga organisationer.

– Fackliga rättigheter är mänskliga rättigheter och med åren har det blivit allt tydligare för mig hur viktiga fackföreningarna är i kampen för ett demokratiskt Iran. Men de behöver omvärldens stöd, säger Saied och fortsätter:

– I Facklig Plattform Iran har vi byggt upp långsiktiga kontakter i Iran och har genom åren framför allt arbetat med att sprida kunskap om det fackliga läget i landet. Vi arrangerar också regelbundet Irandagar, två till tre dagars aktiviteter i Stockholm.

– Som alla makthavare fruktar de härskande i Iran arbetarklassen. De ser organiserade arbetare som ett hot. Därför är det oerhört viktigt att vi inte sviktar i vår solidaritet med de iranska fackföreningarna, särskilt inte nu under den pågående feministiska revolutionen och folkliga resningen. Att facklig kamp kan välta förtryckarsystem det vet vi av historisk erfarenhet. Iran är inget undantag.

Rapporter i serien

1. Facklig solidaritet med Ukraina
ISBN 978-91-566-3545-8	Trade union solidarity with Ukraine
ISBN 978-91-566-3550-2	Профспілкова солідарність з Україною
ISBN 978-91-566-3551-9
2. Facklig solidaritet med Palestina
ISBN 978-91-566-3583-0	Trade union solidarity with Palestine
ISBN 978-91-566-3585-4	
3. Kampen i Iran: Kvinna, liv, frihet – och fackföreningar
ISBN 978-91-566-3596-0	Woman, life, freedom – and trade unions
ISBN 978-91-566-3598-4	

Alla diktaturer har en sak gemensamt: de är rädda för fria fackföreningar. Iran är inget undantag. Både under shahens regim och under den nuvarande islamiska diktaturen nekades människorna den grundläggande rätten att organisera sig fackligt för att försöka förändra sitt arbetsliv. Men fria fackföreningar är också viktiga i kampen för demokrati i hela samhället. Det är inte minst tydligt i det feministiska uppror som pågår sedan i höstas, där Irans kvinnor nu reser sig mot det förtryck som har hållit dem nertryckta så länge. I den kampen finns också Irans fria fackföreningar med. För fackliga rättigheter är mänskliga rättigheter.

Februari 2023

ISBN 978-91-566-3596-0

www.lo.se